

ESTILOS EDUCATIVOS FAMILIARES

AMPARO JIMÉNEZ DÍAZ. ORIENTADORA

Na sociedade actual, fálase moito sobre o tipo de educación que reciben os nenos e nenas tanto no ámbito escolar como no familiar.

Non hai receitas para unha educación perfecta, pero si que podemos dispoñer de orientacións en situaciones diversas.

No día a día é importante sermos espontáneos, xa que son as familias as que mellor coñecen os seus fillos e fillas e a maneira de axudarles. Neste sentido, a empatía permítenos entender os motivos que teñen para actuar nunha determinada situación e, partindo da mesma, podemos ensinarles a que saibam poñerse no lugar doutra persoa.

Tamén é importante a coherencia, xa que a contradición entre o que se di e o que se fai invalida a norma, que ou ben non se cumpre ou leva á mentira. A familia debe actuar con seguridade e sen contradiccións, cun estilo de comportamento co que os fillos e fillas se identifiquen e imiten. Non se trata de adestralos ou convertelos no que desexamos, senón que hai que axudarles a que descubran as súas capacidades e a que xestionen as súas emocións.

A educación recibida, o estilo usado polos pais e nais na súa educación, o tipo de relación establecida polo neno ou nena con cada un dos membros da familia, as influencias xenéticas, as relacións cos seus iguais (compañeiros, compañeras, amigos e amigas) van conformando a forma de ser e de comportarse, e inflúen no desenvolvemento emocional e social dos nosos fillos e fillas.

Hai aspectos que podemos controlar máis directamente e isto implica que os podemos cambiar ou mellorar. Referímonos aos estilos educativos familiares.

Hai dúas dimensións básicas que definen o estilo educativo que prevalece nunha familia. Unha delas é a dimensión do afecto, a comprensión e a comunicación e a outra refírese ás condutas de control e de disciplina.

Hai catro estilos educativos, dependendo de que os niveis nunha e noutra dimensión sexan altos ou baixos. Véxase a seguinte táboa:

	AFECTO, COMPRENSIÓN E COMUNICACIÓN	
CONTROL, NORMAS, FIRMEZA	ALTO	BAIXO
ALTO	Democrático	Autoritario
BAIXO	Permisivo	Neglixente

Estilo democrático ou asertivo

Caracterízase por expresar de forma aberta, verbal e fisicamente o afecto e o interese polas causas do neno ou da nena, pero poñendo límites e facendo respectar as normas, explicándolle as razóns do establecemento das mesmas e manténdoas no tempo. Os pais e nais recoñecen e respectan a individualidade dos fillos e fillas e os seus dereitos, negocian e toman decisións conxuntamente intentando fomentar comportamentos positivos e inhibindo os non adecuados.

Cando hai problemas de conducta ou errores, explícanlle as consecuencias e apórtanlle alternativas.

Como resultado deste enfoque, os nenos e nenas son más competentes socialmente, teñen más autoestima, más autocontrol e son más independentes.

Posibles consecuencias educativas

- Desenvolven o sentido de responsabilidade e asumen as consecuencias dos seus actos.
- Relacionanxe mellor cos compañeiros e compañeras.
- Obsérvanse actitudes de cooperación, de toma de decisións e de respeito pola regras.
- Están más motivados e motivadas.

Estilo permisivo

Tamén presenta altos niveis de comunicación e afecto, como no caso democrático, pero o nivel de esixencia é moi baixo. Os pais e nais acceden con facilidade aos desexos dos nenos e nenas e móstranse tolerantes ante episodios de agresividade ou ante as súas perrenchas. Tratan de evitar que se confronten ás dificultades da vida e danlle todo o que lles piden, especialmente o que eles non puideron ter. Dito doutro xeito, tenden a unha excesiva protección. Isto, dás como resultado fillos e fillas alegres e vitais, pero moi inmaduros.

Posibles consecuencias educativas

- Altos niveis de autoestima e autoconfianza.
- Dificultades para controlar os propios impulsos, o que leva a antepoñer os seus desexos e necesidades ás das demais persoas.
- Tenden ao ser egocéntricos e egocéntricas, dependentes e, en ocasións, teñen un rendemento escolar inferior ás súas capacidades.

Estilo autoritario

Caracterízase por utilizar un alto nivel de esixencia en todos os aspectos da vida dos fillos e fillas. As expresións de afecto son escasas e están menos inclinados que nos dous estilos anteriores a explorar os intereses e necesidades do neno ou da nena a través do diálogo e da comunicación. Establecen normas claras cuxa razón de ser está en que eles saben qué é o que lle convén ao neno ou á nena. É habitual o uso de castigos, ameazas e prohibicións sen explicar as razóns.

Posibles consecuencias educativas

- Baixos niveis de autoestima, autonomía persoal e competencia social.
- Dependen moito do control externo até o punto de teren manifestacións impulsivas ou agresivas cando o control non está presente.
- Poden sentir frustración ou culpabilidade cando non cumplen os desexos dos pais e nais.
- Tendencia ao conformismo e á submisión.
- Poden sentirse ansiosos e ansiosas de obter a aprobación dos demais.

Estilo negligente

Estilo baseado nunha baixa esixencia paterna, nunha menor implicación na responsabilidade familiar e educativa. Amosan falta de sensibilidade e implicación nas necesidades dos seus fillos e fillas e mesmo poden oscilar entre a ausencia de controis e normas, ou normas excesivas e supervisión colérica.

Dito doutro xeito, existen baixos niveis de comunicación e afecto e antepoñen os seus intereses individuais á súa responsabilidade como pais e nais.

Possibles consecuencias educativas

- Baixa autoestima.
- Cústalles acatar normas.
- Pouco sensibles ás emocións das demais persoas.
- Dificultades de auto-control e relación cos compañeiros e compañeiras, e tendentes a unha maior propensión a conflitos persoais e sociais.
- Poden ter problemas emocionais e son más inmaduros e inmaduras.

A influencia dos estilos educativos non se limita aos anos da infancia, senón que se prolongan na adolescencia e na xuventude, tanto pola marca das primeiras influencias ou pola permanencia ao longo do tempo do mesmo estilo educativo familiar.

É certo que o chamado estilo democrático contén un potencial educativo valioso desde o punto de vista do desenvolvemento persoal, social e cognitivo-lingüístico, pero non deben descartarse outras formas de actuar. Hai familias que non son capaces de manter ao longo das diferentes situacions este estilo de comportamento e, con todo, queren os seus fillos e fillas, procuran o que é mellor para eles e elas, e acertan a transmitirllles con claridade o seu afecto.

Ademais de ter claras as características dos diferentes estilos educativos familiares, é importante asumir que as persoas flutúan dun estilo a outro.

Os estilos son pautas predominantes pero que se combinan entre elas. É dicir, un pai e nai democrático é quen reaccioná desta maneira na maioría das situacions, pero que algunas veces é autoritario, outras permisivo, etc.

Tamén hai que ter en conta, que non en todas as familias existe unidade de criterios á hora de educar os nenos e nenas.

Exemplo de actividades nos diferentes estilos educativos e os seus efectos nos nenos e nenas

Actividades democráticas dos pais e nais: darlle responsabilidades ao fillo e/ou filla nas tarefas do fogar (poñer a mesa, facer a cama, recoller a súa roupa e o cuarto...).

Cando o neno ou a nena fai estas tarefas, os pais e nais pódennle comentar que se senten orgullosos do ben que o fai, do útil que é. Non entanto, cando no as realiza, poden dicirlle que se senten decepcionados, pero que cren que ao día seguinte as fará, porque é quen de facelas, e ademais ese día poden non permitirlle xogar con algo que lle gusta porque non o mereceu, como por exemplo coa tablet ou ordenador.

Efectos no neno ou na nena: ten claro o que ten e o que non ten que facer, e as súas consecuencias cando o fai

e cando non. Isto dálle moita seguridade na toma de decisiones. Ademais, sentirase capaz, útil e valorado e isto é importante para un bo axuste e equilibrio persoal.

Actividades autoritarias dos pais e nais: obrigan a que realice as tarefas do fogar.

Cando o seu fillo ou filla as leva a cabo non lle din nada, posto que cren que é o seu deber. Cando non as realiza, entón reaccionan enfadándose e pódense castigar, por exemplo, sen xogar, sen saír durante toda a semana, etc.

Efectos no neno ou na nena: ten claras as consecuencias cando non fai as tarefas, pero non percibe nada polo que lle mereza a pena realizarlas. Fará as tarefas só cando o obriguen por medo á reprimenda.

Actividades permisivas dos pais e nais: cando ao neno ou nena lle apetece pode facer as tarefas do fogar. Se as realiza moi ben, pero se non as fai non pasa nada.

Efectos no neno ou na nena: acaba facendo o que quere en cada momento sen ningún tipo de consecuencia. Faga o que faga, os seus pais e nais estarán orgullosos. Co tempo terminan comportándose de forma caótica, posto que ningún lles marca o que teñen e o que non teñen que facer.

Actividades negligentes dos pais e nais: mándanlle ao neno ou á nena que fagan as tarefas do fogar, porque eles non as van facer. Ou sexa, as tarefas son responsabilidade do neno ou nena, polo que eles nin se preocupan de se as fai ou non as fai.

Efectos no neno ou na nena: vaise sentir totalmente desvalorizado e con falta de comprensión, porque non lle axudan e porque parece non importarlle a ninguén.

Os nenos e as nenas non deben comportarse ben por medo ao castigo, senón porque o seu comportamento adecuado terá consecuencias positivas. O reto será que o interioricen.

Reflexións finais Os pais e nais e os mestres e mestras tenden a fixarse máis nas condutas inadecuadas dos nenos e nenas que nas adecuadas. Esta tendencia ten que ver coa intención de que corrixe a súa conduta. Sen embargo, cando nos centramos nas condutas adecuadas dos fillos e as fillas e cando as reforzamos apropiadamente, estas tenden a aumentar e a consolidarse.